

Täysistunto

Keskiviikko 4.12.2024 klo 14.01—1.10

22. Hallituksen esitys eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 § :n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 169/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 16/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 22. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 16/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja Sirén, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

0.34 **Saara-Sofia Sirén kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 §:n muuttamisesta, hallituksen esitys 169 kulvana vuonna. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annettua lakia. Tavoitteena on saattaa luonnonmarjankerääjät normaalien maahantulomenettelyiden piiriin sisällyttämällä luonnonmarjanpoiminta kausityölain soveltamisalaan. Tavoitteena on myös korjata kausityölain soveltamisalaa niin, että se paremmin vastaa alakohtaiseen tarpeeseen kausittaiselle työvoimalle. Lisäksi tavoitteena on luonnonmarjankerääjien aseman parantaminen.

Arvoisa puhemies! Lain soveltamisalaa ja asetuksenantovaltuutta muutetaan siten, että luonnontuotteiden keruu voidaan valtioneuvoston asetuksella lisätä sääntelyn piiriin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttumattomana. Valiokunta toteaa, että työsuhde- tai kausityöhön vaadittava maahantulolupa ei yksin poista riskiä työperäisestä hyväksikäytöstä vaan rinnalle vaaditaan myös muita toimenpiteitä, kuten alan omaa vastuullisuustyötä. Riskienhallinta kuitenkin helpottuu, kun poimijat kausityöntekijöinä ovat työlainsäädännön piirissä.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tähän asti luonnontuotteiden kerääjien ansioihin ovat vaikuttaneet muun muassa satotilanne, sää sekä luonnontuotteiden hinta. Esityksessä ehdotettu muutos takaa kerääjille työnantajan maahantulo-prosessissa esittämän palkan ja samalla lupaa varten vaaditun minimitoimeentulon. Kokonaisuudessaan kerääjien asema on näin ollen turvatumpi kausityöntekijöinä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2024 vp

Arvoisa puhemies! Marjalakia ei esitetä muutettavaksi. Mahdolliset muutokset, mikäli sellaisia on tarpeen tehdä, on tarkoituksenmukaista tehdä vasta, kun nähdään, missä määrin alalla siirrytään työsuhteisiin ja miten tarpeelliseksi marjalaki ylipäänsä jää jatkossa. Valiokunta pitää tärkeänä, että marjalain toimivuutta ja kehittämistä tarkastellaan ja tarvittaessa lain toimivuuden parantamiseksi tehdään muutoksia.

Valiokunta toteaa, että muutosten vaikutuksia yrityksiin on aiheellista seurata, sillä työsuhteeseen siirtyminen voi heikentää joidenkin yritysten edellytyksiä kannattavalle liiketoiminnalle. Huomionarvoista on, että Suomessa poimitut luonnonmarjat eivät tällä hetkellä kaikilta osin vastaa asiakkaiden edellyttämää vastuullisuuden tasoa ja että ulkomaisten kerääjien hyväksikäyttöön syyllistyneet yritykset ovat aiheuttaneet toiminnallaan haittaa myös lainsäädännön vaatimuksia noudattaneille yrityksille ja koko marja-alan maineelle. Vastuullisuuden varmistaminen on elinehto luonnonkeruualan kehittämiseksi ja toimialan kilpailukyvyyn varmistamiselle tulevaisuudessa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä, että työnantajat huolehtivat työsuhteessa toimivien marjanpoimijoiden kouluttamisesta toimimaan jokaisenoikeuksien rajojen puitteissa sekä liikkumaan luonnossa ja toisen omistamilla alueilla hyvien käytäntöjen mukaisesti.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta sai lausunnot hallintovaliokunnalta ja maa- ja metsätalousvaliokunnalta. Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksena esitykseen 169/2024 sisältyvän lakiehdotuksen. Tällä esityksellä on tavoitteena puuttua marja-alalla jo pitkään esiintyneisiin väärinkäytöksiin. Työsuhteisuus pääsääntönä tulee vähentämään luonnonmarjapoimijoiden hyväksikäyttöä ja jopa ihmiskauppaa. Nämä ovat vakavia rikoksia, ja niiden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tämä esitys on tärkeä ja perusteltu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Sitten edustaja Lyly.

0.39 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja esitteli hyvin lakiesityksen, jossa haetaan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksiä kausityöntekijöinä työskentelyyn Suomessa. EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten kerääjien pitäisi siis olla pääsääntöisesti työsuhteessa, jotta he voisivat tulla Suomeen poimimaan luonnonmarjoja. Kannatamme tätä esitystä, ja mietintö hyväksyttiin valiokunnassa yksimielisenä.

Työsuhteisuuteen siirtyminen ei torju kaikkea ihmiskauppaa, mutta tuo lisäsuojaa luonnonmarjojen poimijoille. Kerääjillä tulee olemaan selkeämpi oikeudellinen status ja oikeusturvamekanismit. Valtaosa asiantuntijoista kannattaa ehdotettua muutosta. Ainoastaan marjayritykset olivat vastaan. Etenkin viime vuosina tulleet vakavat rikosepäilyt osoittivat, että alalla on rakenteellisia ongelmia, jotka sisältävät kerääjien kannalta merkittäviä riskejä. Ongelmia on ollut ansioissa, ihmiskauppaa on havaittu ja töitä on tehty ilman työsuhdetta ja vähimmäispalkkasuojaa, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja äsken juuri totesi.

Luonnonmarjojen kerääjien työsuhteisuus on ollut pitkään odotettu edistysaskel. Työsuhteisuus siirtää yrittäjäriskin työnantajalle ja tuo kerääjät työlainsäädännön sekä Teollisuusliiton ja Maaseudun Työnantajaliiton solmiman yleissitovan maaseutuelinkeinojen työehtosopimuksen piiriin. On myös kannatettavaa, että marja-alan yritykset asetetaan samaan asemaan muiden alkutuotannon kausityönantajien kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Tilannetta ja muutoksen vaikutuksia pitää tietenkin seurata tarkasti, sillä työsuhde ei poista kaikkia hyväksikäytön riskejä. Samalla on seurattava sitä, siirtyvätkö yritykset tosiasiallisesti käyttämään tämän esityksen mahdollistamaa väylää, vai missä määrin yleistyvät muut ratkaisut, kuten erilaiset vuokratyöjärjestelyt ja työntekijöiden lähettäminen.

Jo viime hallituskaudella luonnonmarjapojimijoiden asemaan tavoiteltiin parannuksia. Epäkohdat eivät poistuneet marjalailta, joten työ- ja elinkeinoministeriö selvitti talvella 2022—2023 kausityöasetuksen muutosta, joka olisi tuonut luonnontuotteiden keräämisen työsuhteiseksi nopealla aikataululla. Nopealle muutokselle nähtiin kuitenkin lausuntokierroksella oikeudellisia esteitä, eikä lakimuutoksia ehditty enää viedä eduskunnan käsiteltäväksi. Sen takia on hyvä, että nyt tässä on tämä lakiesitys.

Täytyy vielä sanoa, arvoisa rouva puhemies, että myös Thaimaan päässä, mistä poimijat pääosin ovat tulleet, on kiinnitetty tähän huomiota, ja sen seurauksena myöskin turistiviihumeja tämän vuoden satokaudelle ulkoministeriön toimesta estettiin. Tämäkin auttoi siten tämän asian nopeampaa vientiä eteenpäin, ja nyt ollaan yhteisesti päädytty tähän tulokseen. Toivottavasti tällä saadaan asiat kuntoon, ja toivottavasti tämä myöskin tuo semmoisen tilanteen, että tämä on nyt tältä osin hoidossa. Valvonta ja seuranta tulevat olemaan tässä nyt sitten keskeisessä roolissa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

0.43 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen lakiesitysmuutos eduskunnalle kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten. Esitys on tärkeä työperäisen hyväksikäytön ehkäisyn kannalta, ja toivottavasti tällä muutoksella saadaan tämä asia kuntoon. Esitys koskee kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun ehtojen muuttamista kausityöntekijöinä työskentelyn osalta. Lakimuutoksen tavoitteena on lisätä luonnontuotteiden keruu sääntelyn piiriin valtioneuvoston asetuksella. Lakimuutokset tähtäävät luonnonmarjanpoimijoiden aseman parantamiseen takaamalla vähimmäisansiot ja siirtämällä liiketoiminnan riskin yrityksille.

Thaimaasta tulevien luonnonmarjankerääjien käyttö alkoi vuonna 2005, mutta ihmis-kauppaepäilyt ja hyväksikäyttö ovat olleet ongelmia. Nykyinen marjalaki vuodelta 2021 ei ole riittänyt ratkaisemaan alan hyväksikäyttöongelmia. Thaimaassa keskeytettiin Schengen-viisumihakemusten vastaanotto vuonna 2024 rikosepäilyjen vuoksi. Luonnonmarjanpoiminta tulee kausityölain piiriin, jolloin poimijat ovat työsuhteisia kausityöntekijöitä. Työsuhteen kautta poimijat kuuluvat työläinsäädännön, työturvallisuuslainsäädännön ja työterveyshuollon piiriin. Työnantajat vastaavat vähimmäispalkan maksamisesta ja maahantulolupaprosessista.

Arvoisa rouva puhemies! Tällä lakiesitysmuutoksella toimijoiden asema paranee, mutta riski työperäisestä hyväksikäytöstä ei ihan täysin poistu. Työsuhde nostaa yritysten kustannuksia, mikä voi heikentää joidenkin yritysten kannattavuutta. On tarve kouluttaa poimijoita jokamiehenoikeuksien noudattamiseen. Muita tärkeitä huomioita lakiesityksen tueksi on, että alan vastuullisuustyön jatkaminen on välttämätöntä hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja sitä kautta alan maineen parantamiseksi. Lakimuutoksen vaikutuksia tulee seurata ja arvioida jatkuvasti. Marjalain toimivuutta ja tarpeellisuutta tarkastellaan myöhemmin uudelleen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2024 vp

Suomen pinta-alasta on noin 75 prosenttia metsää, mikä tekee Suomesta Euroopan metsäisimmän. Noissa metsissä kasvaa joka vuosi suuret määrät marjoja, ja suomalaiset marjanpoimijat eivät kerta kaikkiaan ehdi joka mättäälle. Siksi onkin erittäin tärkeää, että kolmansista maista tulee meille poimijoita, jotta meidän arvokkaat marjat eivät jäisi metsiin ja sitä kautta kotimaiset marjat saataisiin kuluttajille käyttöön ympäri vuoden.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan nostaa meidän suomalaisten metsämarjojen arvoa, kuten mustikoiden, puolukoiden, lakkojen ja karpaloiden, jotka ovat olleet pitkään suosittuja vientituotteita. Niitä arvostetaan erityisesti luonnonmukaisuuden, ravintoarvojen ja puhtaan alkuperän vuoksi. Esimerkiksi vuonna 2021 suomalaista metsämarjaa meni vientiin tuoreena ja pakasteina 27 miljoonaa kiloa. Metsämarjat ovat kestävän kehityksen mukainen luonnonvara. Ne edustavat Suomen puhdasta ja ekologista ruokakulttuuria, ja niiden käyttö niin kotimaassa kuin maailmallakin jatkaa kasvuaan. Suomalaiset metsämarjat ovat todellinen puhtaan luonnon arvokas lahja ja merkittävä tulevaisuuden vientituote maallemme. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lahdenperä.

0.47 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Strandmanille hienosta puheesta suomalaisen marjan puolesta.

Kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja esittelyssä mainitsikin, maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä otimme esille myös kaupallisen marjanpoiminnan vaikutukset jokaisen oikeuksien rajoihin. On tärkeä huomioida, aiheutuuko kaupallisesta toiminnasta haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Kaupallisen ja ohjatun toiminnan laajuus saattaa jossain tilanteessa ylittää jokaisen oikeuden rajat, ja onkin tärkeää, että työnantajat huolehtivat työntekijöidensä koulutuksesta ja toiminnasta toisen omistamilla alueilla hyvien käytäntöjen mukaisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sirén.

0.48 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö oli todellakin yksimielinen ja sitä kannatettiin hyvin laajasti myös kuulemissa asiantuntijoiden meille antamissa lausunnoissa, ja ajattelin tähän loppuun vielä muuttaman noston tehdä.

Asiantuntijat nostivat esille, että nämä hallituksen esityksen muutokset luovat oikeudellisen pohjan kestäväälle ja avoimelle ja järjestelmälle, jossa toimijoiden asema on laissa selkeästi määritelty. Muutoksilla nähtiin olevan useita positiivisia vaikutuksia luonnontuotteiden kerääjien perus- ja ihmisoikeuksiin ja pidettiin hyvänä, että esityksessä nostettiin esiin myös eettisen rekrytoinnin vastuullisuusperiaatteet, ja vastuullisuuskysymyshän tämä marjanpoimijoiden asema onkin. Pidettiin tärkeänä, että luonnonmarjapoiminnan toimintamallit ovat vastuullisia ja näin myös elintarviketeollisuuden ja alan yritysten näkökulmasta turvataan vastuullisesti poimitun kotimaisen luonnonmarjan saatavuutta ja varmistetaan sen vastuullisuutta, josta asiakkaat ovat kiinnostuneita.

Kaikkein keskeisimpänä pidän itse sitä, että näillä muutoksilla minimoidaan ihmiskaupan riskiä ja saatetaan luonnonmarja-alan yritykset vastaavaan asemaan muiden yritysten kanssa kansainvälisen työvoiman hyödyntämisessä. Nämä erittäin vakavat rikostapaukset, joista olemme epäilyjä Suomessa viime vuosina nähneet, ovat räikein osoitus siitä, että näi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 128/2024 vp

tä lainsäädännön muutoksia tarvitaan, jotta voimme paremmin ehkäistä ja torjua näitä vakavia rikoksia, hyväksikäyttöä ja väärinkäytöksiä ja ihmiskauppaa.

Kuulimme myös oikeusministeriötä, ja tässä nousivat esille myös Suomen ja Thaimaan väliset suhteet, koska Thaimaasta näitä poimijoita Suomeen on vuosien ajan paljon tullut. Tätä luonnonmarjakerääjien saattamista kausityölain piiriin pidettiin positiivisena myös Thaimaan näkökulmasta ja Suomen ja Thaimaan kansainvälisten suhteiden kannalta. Nämä suhteet ovat hyvät, ja niille on pitkät perinteet. Thaimaa on Suomen tärkeimpiä kauppakumppaneita Kaakkois-Aasiassa, ja taloudellista yhteistyötä on monilla eri aloilla, joten tämänkin näkökulman kannalta asian saattaminen paremmalle tolalle on erittäin tärkeää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 169/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.